

Prawna ochrona rozwiązań – wzory użytkowe i przemysłowe

Agnieszka Kwiecień-Madej

Wzór użytkowy

Art. 94 p.w.p. -Wzorem użytkowym jest **nowe** i **nadające się do przemysłowego zastosowania** rozwiązanie o **charakterze technicznym**, dotyczące kształtu lub budowy przedmiotu o trwałej postaci albo przedmiotu składającego się ze związanych ze sobą funkcjonalnie części o trwałej postaci.

Upraszczając, w tej formie można chronić konstrukcję wewnętrzną i zewnętrzną produktu. Czyli jego aspekty techniczne jak sposób łączenia, użyty materiał czy jego kształt.

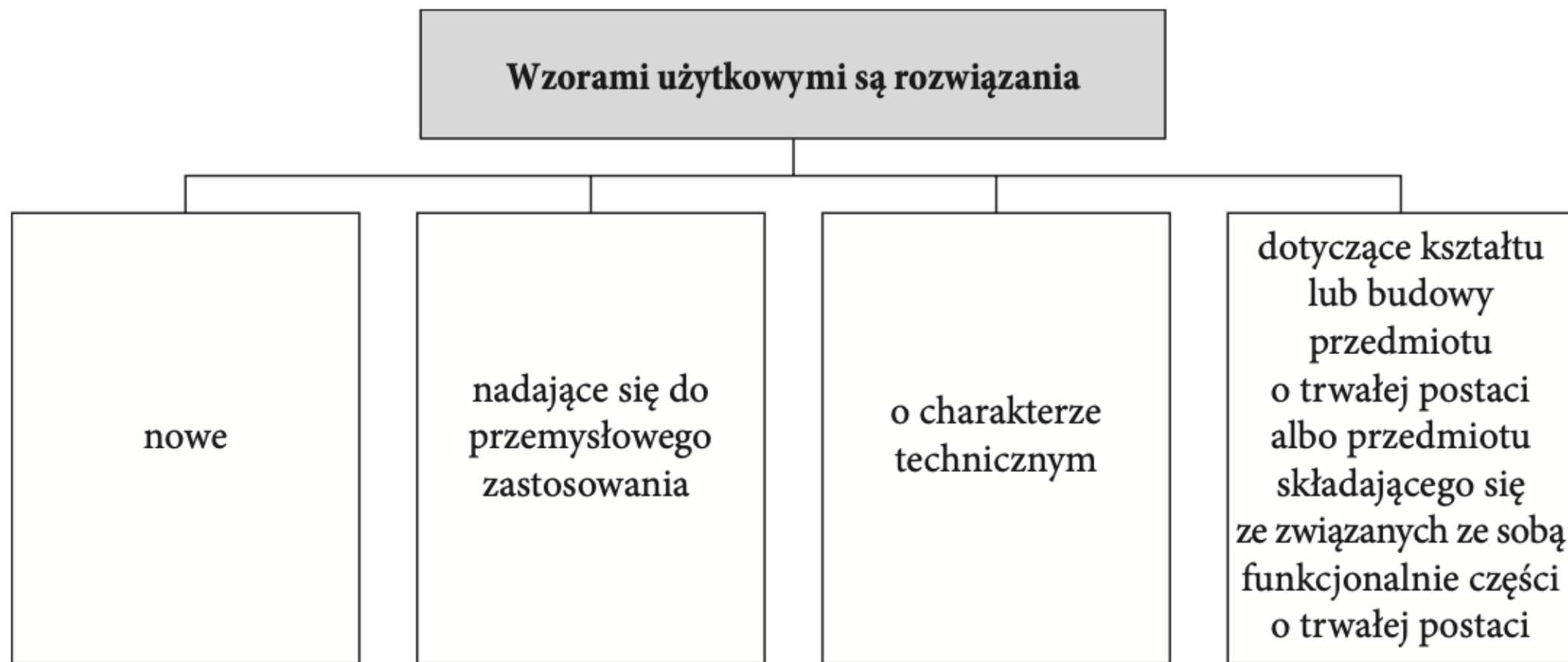

Wymóg postaci przedmiotu uważa się za zachowany także wówczas, gdy:

wytwór według wzoru użytkowego zdefiniowany jest przestrzennie przez powtarzalne elementy o stałym stosunku rozmiarów,

wytwór według wzoru użytkowego zmienia swoją postać w związku z korzystaniem zgodnym z przeznaczeniem.

Oznacza to, że **nie można ubiegać się o ochronę rozwiązań odnoszących się do np. sposobów postępowania lub zastosowań substancji.**

Źródło grafiki: J. Sieńczyło-Chlabicz (red), Ochrona własności intelektualnej. Teoria i praktyka. Warszawa 2021, s. 578.

Trwała postać wytworu lub związanych ze sobą funkcjonalnie części tworzących przedmiot

- Cechy przedmiotu o trwałej postaci mogą przejawiać się w:

Kształcie (postać przestrzenna)

- Zewnętrzny wygląd wyrobu jednoelementowego

Budowie (konstrukcja)

- Wyrób wieloelementowy, którego części są połączone przestrzennie

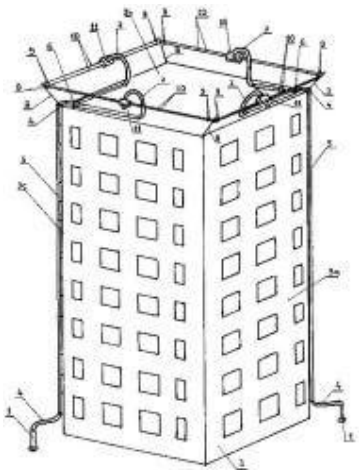
Funkcjonalnym powiązaniu części o trwałej postaci

- Części połączone konstrukcyjnie, albo współdziałają ze sobą konstrukcyjnie podczas używania

Typy rozwiązań chronionych wzorami użytkowymi

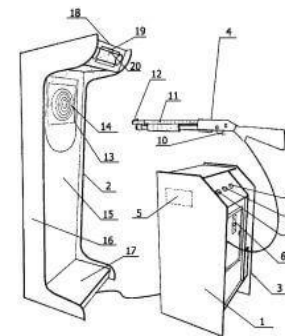
Zewnątrz ukształtowanie

- O ile pełni ono funkcję
- Kształt, który ma wyłącznie „cieszyć oko kupującego” nie podlega ochronie w tej formie.
- Np. urządzenie do automatycznego gaszenia wieżowców,

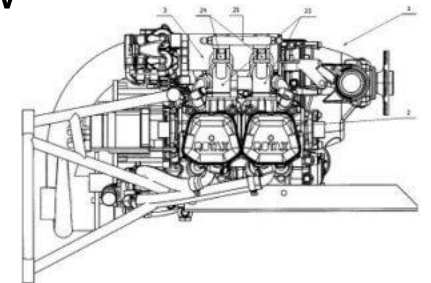
Zestawienie dwóch lub więcej rozwiązań technicznych, które są ze sobą połączone funkcjonalnie

Np. zestaw symulatora strzelania

Części składowe

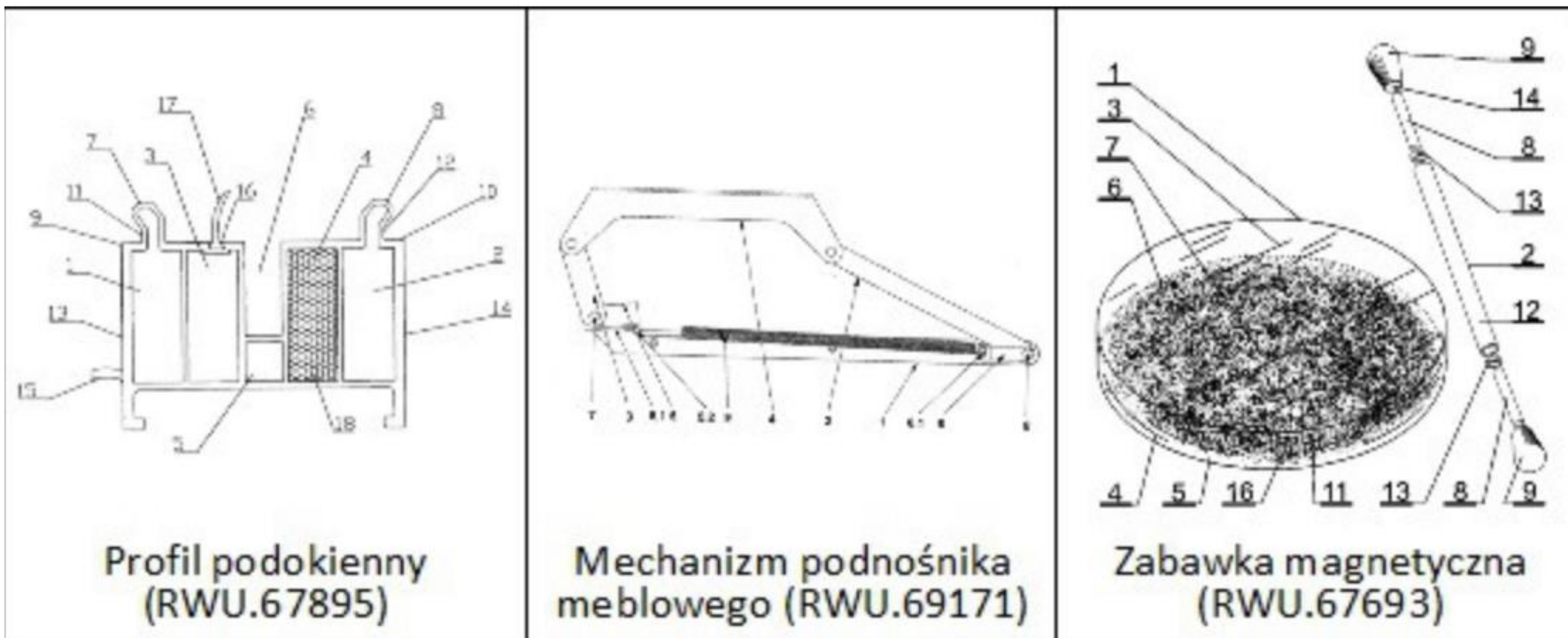
- takim przypadku w zgłoszeniu należy ujawnić całą konstrukcję i wzajemne powiązanie tych elementów
- Np. silnik spalinowy do samolotów ultralekkich

Wzory użytkowe - przykłady

Przykłady wzorów użytkowych

- całe urządzenia lub ich elementy;
- wytwory wykorzystywane w budownictwie;
- meble lub ich fragmenty;
- przedmioty do gier i zabawki;
- produkty codziennego użytku.

Wzór użytkowy a wynalazek

Wynalazek

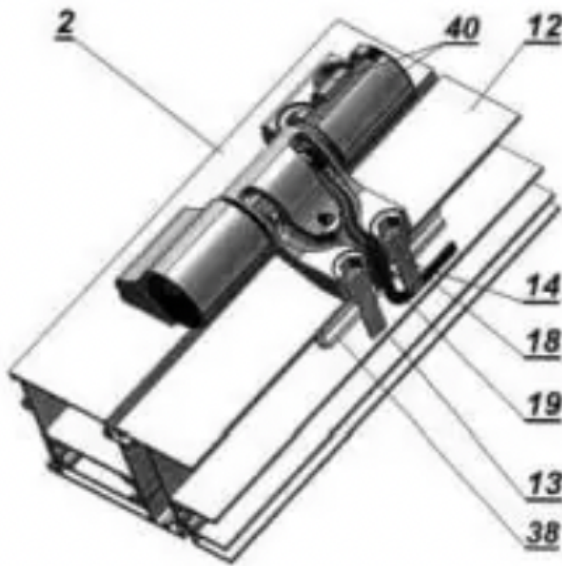
- Istotą wynalazku jest **czysta konstrukcja myślowa**, a nie jego konkretna wizualna postać.
- Zakres patentu określony jest w zastrzeżeniach patentowych. Rysunki to jedynie przykład wykonania.

Wzór użytkowy

- Bywa nazywany „małym wynalazkiem”, a udzielane na niego prawa ochronne „małym patentem”
- Istotą wzoru użytkowego jest **konkretne ukształtowanie przedmiotu**, a nie jego funkcja.
- Wzory użytkowe stanowią zmaterializowaną w danej postaci przedmiotu ideę techniczną

Wynalazek a wzór użytkowy

Przykład:

Ktoś opatentował konstrukcję zawiasu do drzwi.

W zastrzeżeniach patentowych wskazał innowacyjne elementy A, B i C. Finalnie zawias da się wykonać w 10 różnych odmianach. Jako że wynalazek stanowi konstrukcję czysto myślową, to każda z tych odmian będzie chroniona tym patentem.

Inaczej sytuacja wygląda przy wzorze użytkowym. W tej formie moglibyśmy zastrzec tylko jedną z tych 10 odmian.

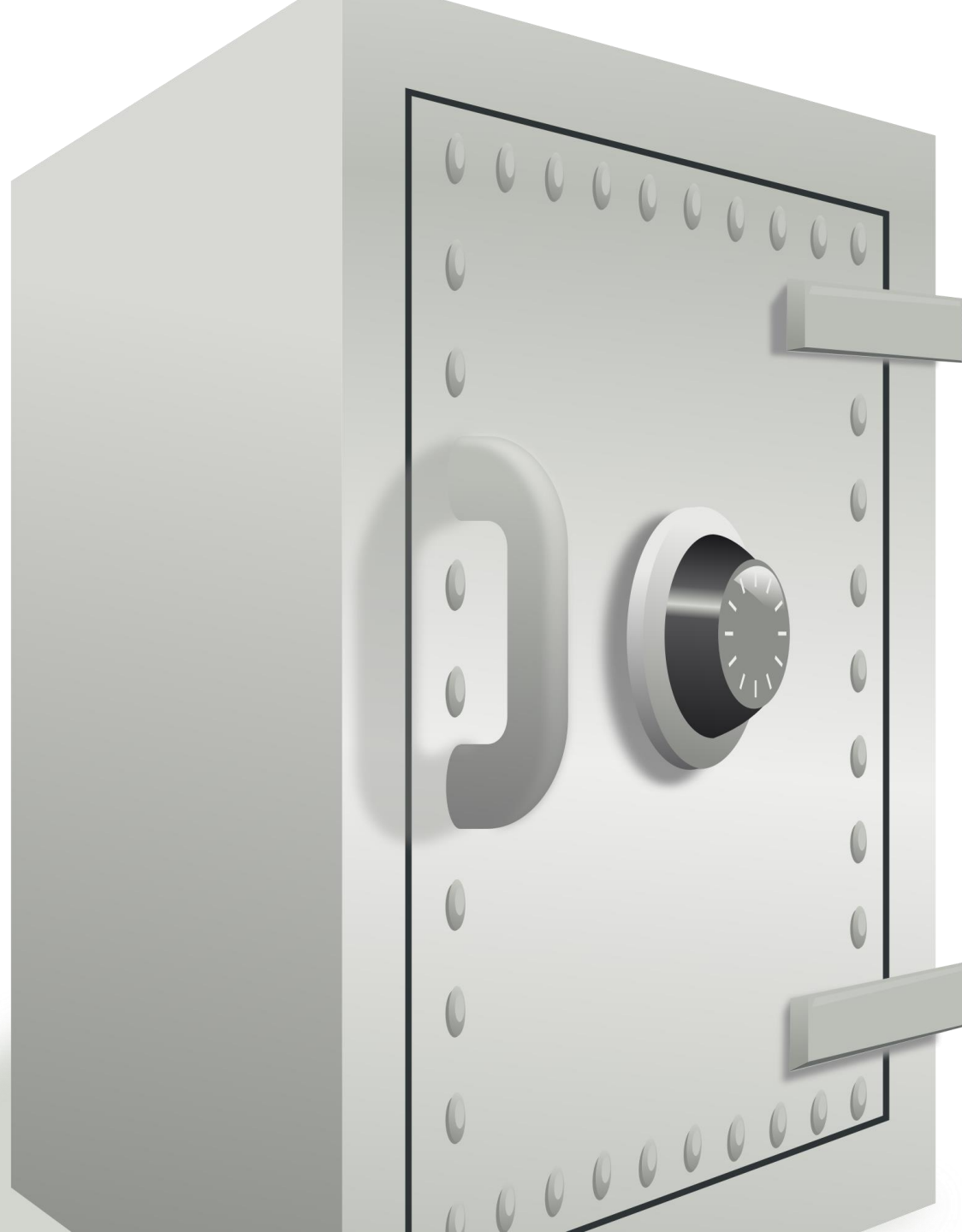
To pokazuje, że patenty na większą skalę chronią rozwiązania techniczne niż „małe wynalazki”.

Źródło: M. Lech, *Co to jest wzór użytkowy? Czy to dobra alternatywa dla patentu na wynalazek?*

<https://znakitowarowe-blog.pl/co-to-jest-wzor-uzytkowy/>, dostęp: 27.09.2024r.

Przeszkody rejestracji wzoru użytkowego

- Nie udziela się prawa ochronnego na wzór użytkowy, którego wykorzystywanie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami; nie uważa się za sprzeczne z porządkiem publicznym korzystanie ze wzoru użytkowego tylko dlatego, że jest zabronione przez prawo (art. 100 ust. 1 w zw. z art. 29 ust. 1 pkt 1 p.w.p.)
- Nie można odmówić rejestracji, jeśli korzystanie z wzoru jest możliwe zarówno w sposób zgodny z klauzulami jak i sprzeczny z nimi np. wytrych do otwierania sejfu.

Dokumentacja zgłoszeniowa

podanie

opis wzoru ujawniający jego istotę

zastrzeżenia ochronne

skrót opisu

rysunki

ZGŁASZANIE WZORU UŻYTKOWEGO

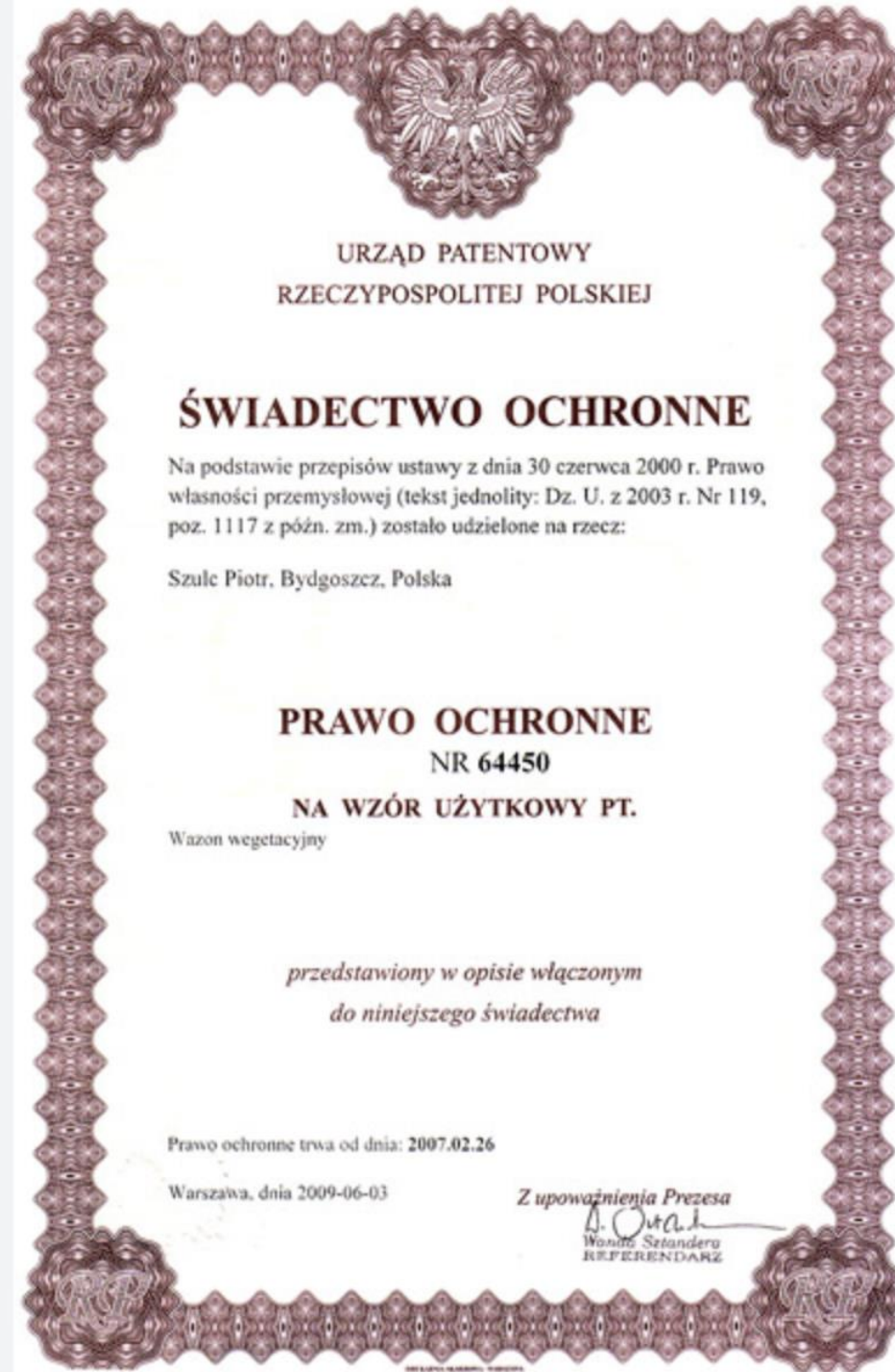
WZÓR UŻYTKOWY – treść praw ochronnych i czas ochrony

Art. 95 p.w.p.

1. Na wzór użytkowy może być udzielone **prawo ochronne**.

2. Przez uzyskanie prawa ochronnego nabywa się prawo wyłącznego korzystania ze wzoru użytkowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Czas trwania prawa ochronnego wynosi **dziesięć lat** od daty dokonania zgłoszenia wzoru użytkowego w Urzędzie Patentowym.

Wzór przemysłowy

Art. 102 p.w.p 1. Wzorem przemysłowym jest nowa i posiadająca indywidualny charakter postać wytworu lub jego części, nadana mu w szczególności przez cechy linii, konturów, kształtów, kolorystykę, fakturę lub materiał wytworu oraz przez jego ornamentację.

Przedmiotem wzornictwa przemysłowego jest nie cały produkt, ale postać produktu, czyli jego zewnętrzny wygląd.

Wzory przemysłowe - przykłady

Spodnie
(Rp.20898)

Lampa
(Rp.22033)

Figurki do zabawy
(RCD.003356146-0001)

Zdolność rejestrowa wzorów przemysłowych

- Wzór w dacie zgłoszenia powinien być nowy i powinien odznaczać się indywidualnym charakterem (art. 103 i art. 104 ustawy pwp).

Nowość

Indywidualny
charakter

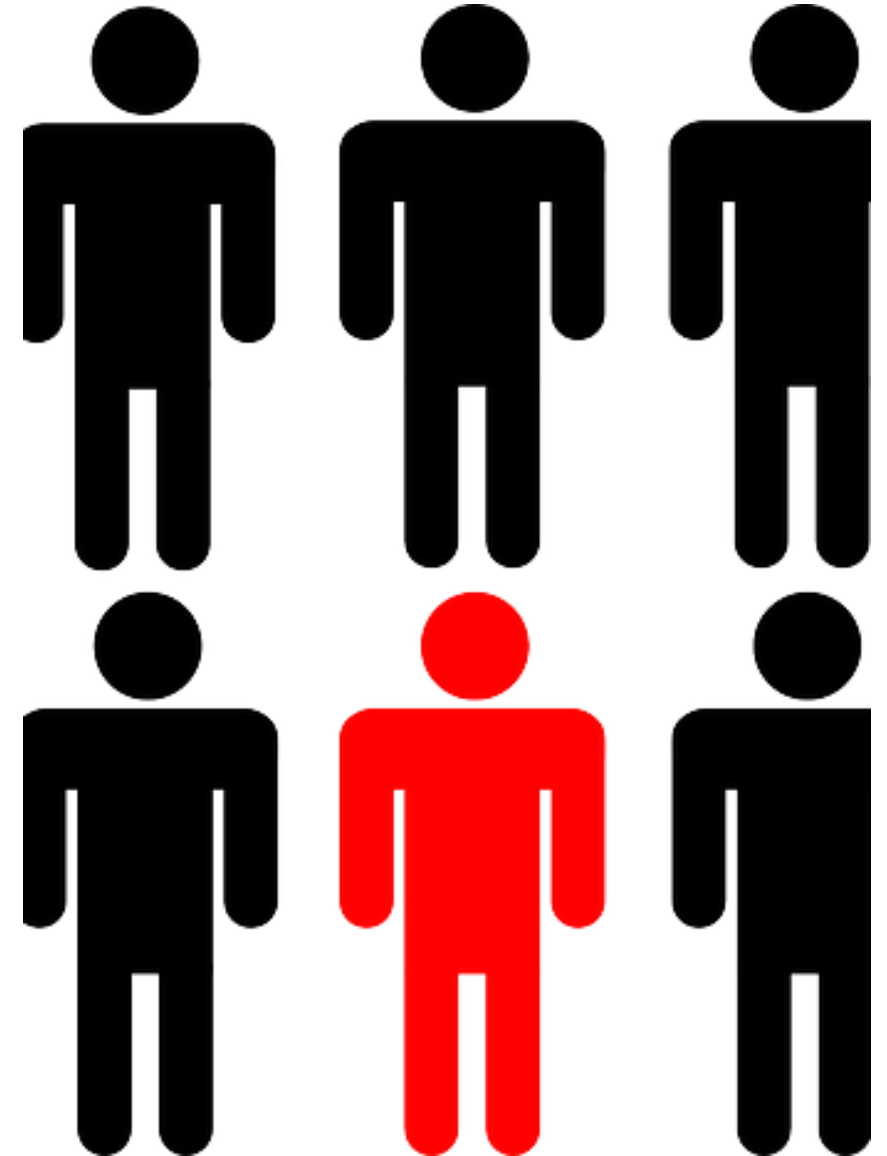
NOWOŚĆ

- Wzór uważa się za nowy, jeżeli **identyczny** wzór lub wzór **różniący się nieistotnymi szczegółami** nie był ujawniony publicznie przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania prawa z rejestracji w sposób umożliwiający dotarcie do osób zajmujących się dziedziną, której wzór dotyczy.
- Nie uważa się wzoru za udostępniony publicznie, jeżeli został ujawniony osobie trzeciej, która w sposób wyraźny bądź dorozumiany była **zobowiązana do zachowania poufności**.
 - Udostępnieniem publicznym może być np.:
 - publikacja na stronie internetowej,
 - publikacja w mediach społecznościowych,
 - publikacja w czasopiśmie,
 - umieszczenie w katalogu, ulotce reklamowej,
 - wystawienie na wystawie,
 - wystąpienie na seminarium, konferencji, wykładzie,
 - wprowadzenie do obrotu i oferowanie do sprzedaży.
- Drugi przypadek udostępnienia wzoru przemysłowego, które nie niweczy jego nowości, dotyczy **ujawnienia go przez twórcę, jego następców prawnych, przez osobę trzecią za zgodą uprawnionego, a także jeżeli ujawnienie nastąpiło w wyniku nadużycia popełnionego wobec twórcy lub jego następcy prawnego – w ciągu 12 miesięcy przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania prawa z rejestracji.**

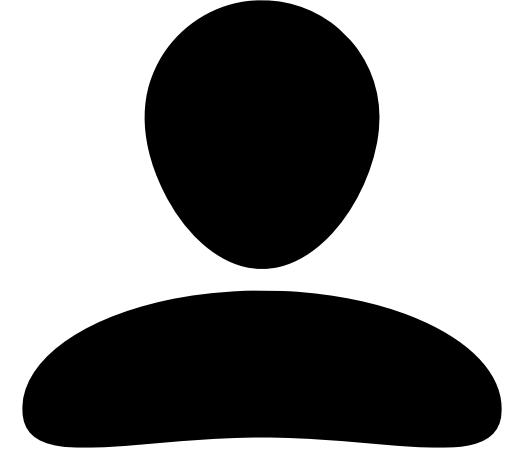

Indywidualny charakter

- Wzór w dacie zgłoszenia powinien odznaczać się indywidualnym charakterem, tzn. **ogólne wrażenie**, jakie wzór wywołuje **na zorientowanym użytkowniku**, powinno się różnić od ogólnego wrażenia wywołanego na nim przez wzory udostępnione publicznie przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo.
- Przy ocenie indywidualnego charakteru wzoru bierze się pod uwagę zakres swobody twórczej przy jego opracowywaniu.

Indywidualny charakter

Ogólne wrażenie

- Istotne jest wskazanie, jakie ogólne wrażenie wywołuje dany wzór, czy można go uznać za już wcześniej widziany – *deja vu*, czy za nowy.
- Badanie ogólnego wrażenia powinno zatem polegać nie na badaniu detali wzoru, lecz jego ogólnego charakteru.
- Oceny indywidualnego charakteru powinno się dokonać poprzez porównanie wzoru do wzoru już istniejącego. Jednakże porównywane wzory muszą być tego samego rodzaju, czyli samochód zostanie porównany do samochodu, zaś krzesło do innego krzesła.

Zorientowany użytkownik

- Wzorzec normatywny
- nie dotyczy projektanta czy eksperta od wzorów, a odnosi się do użytkownika wzoru, który nie jest znawcą, lecz ma określony zasób wiedzy na temat wzorów i jest zdolny do oceny rodzaju, natury określonego wzoru
- jest to osoba niebędąca ani użytkownikiem przeciętnym, ani ekspertem, tylko konsumentem o pewnej wiedzy i kwalifikacjach pozwalających na odnalezienie różnic między wytworami, świadomymi odbiorcami informacji dostarczanych przez producentów dotyczących ulepszeń bądź zmian wzornictwa.

Spór o wzór przemysłowy

13 grudnia 2006 r. estońska firma AS Halik zarejestrowała w OHIM wzór wspólnotowy w kategorii produktów takich jak „chleb”. Sam wzór prezentuje się następująco:

11 czerwca 2007 r. firma Vaasan & Vaasan Oy z Finlandii, złożyła wniosek o unieważnienie tego wzoru.

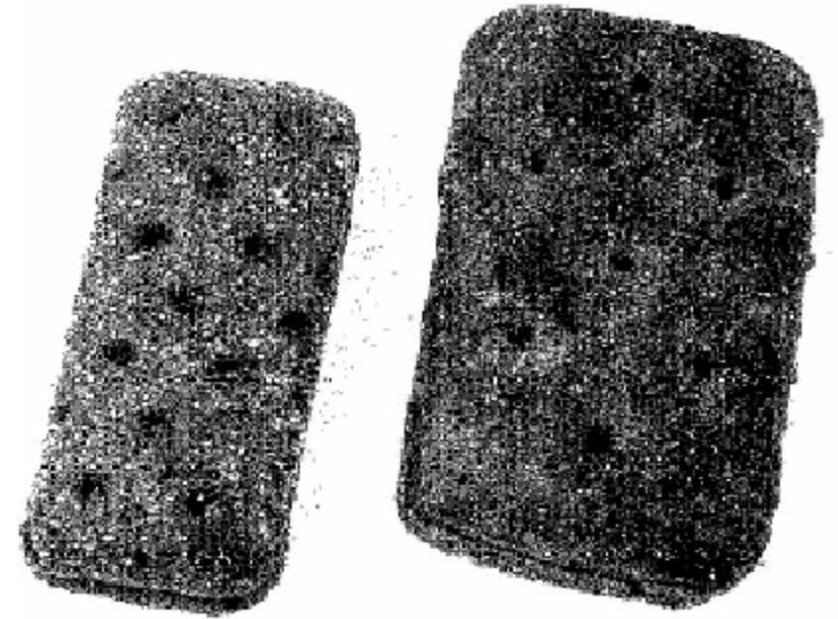
Wnioskujący o unieważnienie podkreślał, że wzór nie był nowy w dacie zgłoszenia. Inne firmy bowiem od lat sprzedają identyczny chleb. Ponadto wzór nie spełnia również wymogów indywidualnego charakteru, ponieważ składa się z kształtu zwykłego chleba o prostej popularnej formie.

Uprawniony do wzoru podkreślał, że wszystko należy oceniać pamiętając o ograniczonym stopniu swobody twórczej twórcy. Ciasto musi bowiem być prostokątne, aby pasowało do tostera. **Indywidualny charakter wzoru** można za to odnaleźć w:

- podłużnym kształcie;
- zaokrąglonej górnej części;
- ciemno brązowym kolorze;
- 13 otworach na górnej części;
- obsypaniu chleba mąką.

Rozstrzygnięcie, Odwołanie i Rozstrzygnięcie odwołania

- Decyzją z dnia 26 maja 2008 r. unieważniono sporny wzór z powodu nie posiadania przez niego indywidualnego charakteru.
- Po analizie materiału dowodowego przedstawionego przez wnoszącego o unieważnienie, zauważono, że choć przedstawione tam pieczywo jest podobne do spornego wzoru, to nie jest jednak identyczne.
- **Choć wzór jest nowy, to jednak nie posiada indywidualnego charakteru. Ogólne wrażenie jakie wywiera on na poinformowanym użytkowniku, jest takie samo jak ogólne wrażenie wywierane przez wzory wcześniej ujawnione.**
- Uprawniony od decyzji się odwołał i stwierdził, że zorientowany użytkownik jest świadomy istnienia na rynku różnych kształtów prostokątnego pieczywa. Z tego właśnie powodu będzie zwracać uwagę na inne jego elementy, takie jak obsypanie produktu mąką, stożkowy kształt, otwory w górnej części. Na dowód tego przedstawił fotografię chronionego wzoru z innym tego typu pieczywem:
- Wnioskodawca stwierdził, że zorientowany użytkownik nie przystąpi do pomiaru grubości chleba, oceny jego profilu lub wyliczeń znajdujących się na jego powierzchni otworów. Z tego powodu te niewielkie różnice nie nadają mu indywidualnego charakteru.
- Odwołanie oddalono podtrzymując decyzję o unieważnieniu wzoru.
- Uznano, że w tym przypadku zorientowany użytkownikiem będzie nie producent czy specjalista w przemyśle spożywczym, a osoba, która regularnie spożywa chleb. Taka osoba ma więc świadomość z jakich składników stworzony jest chleb oraz w jakich kształtach występuje.
- Niewielkie różnice w proporcjach, w ilości otworów, w odcieniu brązowego koloru czy obsypaniu mąką, to zbyt mało, aby uznać, że wzór posiada indywidualny charakter.

Źródło tekstu i ilustracji: M. Lech, Spór o ilość dziurek na powierzchni chleba, <https://wzoryprzemyslowe-blog.pl/spor-ilosc-dziurek-powierzchni-chleba/>, dostęp: 27.09.2024 r.

Przeszkody rejestracji wzoru przemysłowego

Praw z rejestracji nie udziela się na wzory przemysłowe:

1) których wykorzystanie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami;

2) zawierające oznaczenia, o których mowa w art.. 129(1) ust. 1 pkt 8–11 p.w.p.

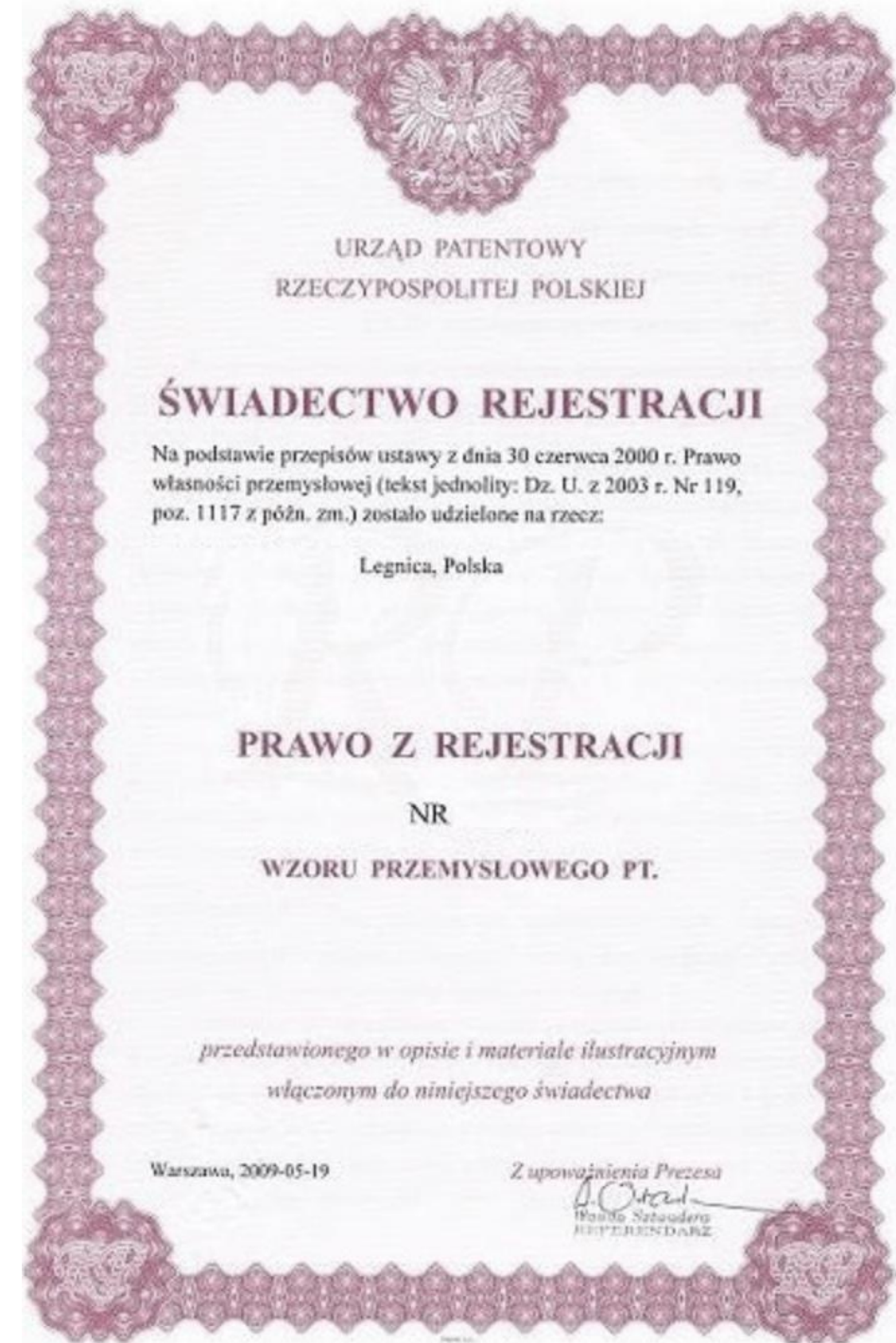
- zawiera element o wysokiej wartości symbolicznej, w szczególności o charakterze religijnym, patriotycznym lub kulturowym, którego używanie obrażałoby uczucia religijne, patriotyczne lub tradycję narodową;
- zawiera symbol Rzeczypospolitej Polskiej (godło, barwy lub hymn), znak sił zbrojnych, organizacji paramilitarnej lub sił porządkowych, reprodukcję polskiego orderu, odznaczenia lub odznaki honorowej, odznaki lub oznaki wojskowej bądź innego oficjalnego lub powszechnie używanego odznaczenia i odznaki, w szczególności administracji rządowej lub samorządu terytorialnego albo organizacji społecznej działającej w ważnym interesie publicznym, gdy obszar działania tej organizacji obejmuje cały kraj lub znaczną jego część, jeżeli zgłaszający nie wykazie się uprawnieniem, w szczególności zezwoleniem właściwego organu Państwa albo organu samorządu terytorialnego, albo zgodą organizacji, na używanie oznaczenia w obrocie;
- zawiera symbol (herb, flagę, godło) obcego państwa, nazwę, skrót nazwy, bądź symbol (herb, flagę, godło) organizacji międzynarodowej lub przyjęte w obcym państwie urzędowe oznaczenie, stempel kontrolny lub gwarancyjny, jeżeli zakaz taki wynika z umów międzynarodowych, chyba że zgłaszający wykazie się zezwoleniem właściwego organu, które uprawnia go do używania takiego oznaczenia w obrocie;
- zawiera urzędowo uznane oznaczenie przyjęte do stosowania w obrocie, w szczególności znak bezpieczeństwa, w zakresie, w jakim mogłoby to wprowadzić odbiorców w błąd co do charakteru takiego oznaczenia.

Ochrona wzorów przemysłowych

- Ochronę na wzory przemysłowe uzyskuje się poprzez rejestrację we właściwym urzędzie ds. własności przemysłowej.

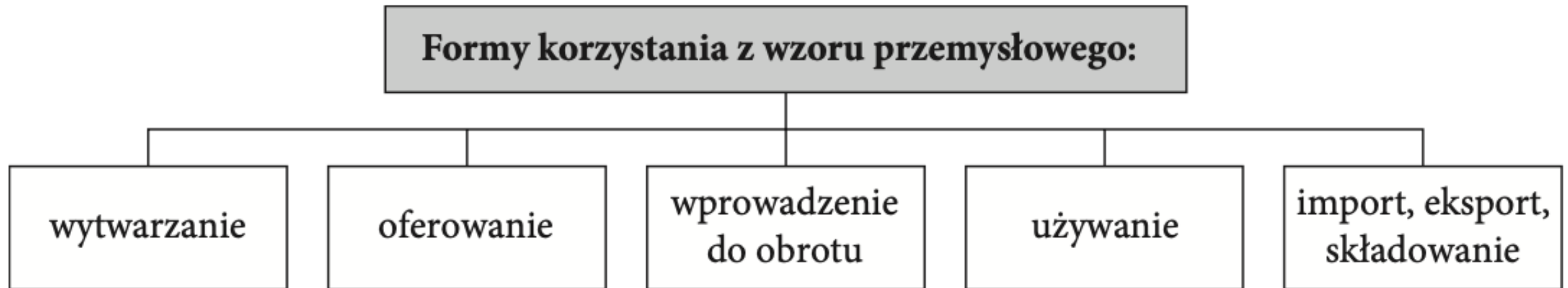
Rodzaje procedury:

- krajowa (ochrona na terytorium Polski);
- wspólnotowa (ochrona w 27 krajach UE);
- międzynarodowa (na wybrane kraje świata).
- W Polsce wzory przemysłowe zastrzega się w Urzędzie Patentowym w Warszawie. Prawo z rejestracji wzorów przemysłowych udzielane jest na **25 lat**, w 5-cio letnich okresach ochronnych.
- Właściciel wzoru otrzymuje specjalne **świadcstwo ochronne**.

Treść praw ochronnych

Przez uzyskanie prawa z rejestracji uprawniony nabywa prawo **wyłącznego korzystania z wzoru przemysłowego w sposób zarobkowy lub zawodowy** na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej (art. 105 ust. 2 p.w.p.)

Ograniczenie praw wyłącznych – klauzula napraw

- Art. 106 (1) p.w.p. 1. Ochrona z tytułu prawa z rejestracji wzoru **nie przysługuje wytworowi, który stanowi część składową wytworu złożonego, używaną do naprawy tego wytworu w taki sposób, by przywrócić mu jego wygląd początkowy.**
2. Osoby trzecie mogą korzystać z wytworu, o którym mowa w ust. 1, poprzez jego wytwarzanie, oferowanie, wprowadzanie do obrotu, import, eksport lub używanie wytworu, w którym wzór jest zawarty bądź zastosowany, lub poprzez składowanie takiego wytworu dla takich celów.
- Art. 115 Uprawniony z rejestracji wzoru przemysłowego nie może zakazać osobie trzeciej korzystania z wzoru:
7) przez wykonanie na indywidualne zamówienie naprawy związanej z odtworzeniem części składowej wytworu złożonego, w celu przywrócenia mu pierwotnego wyglądu.

RCD-001921875-0002

Przykład: zamiennie części samochodowe

- Nie ma przeszkód by dokonać rejestracji zderzaka samochodowego.
- Bez zgody właściciela tych praw można produkować i sprzedawać zamienniki jedynie w celu naprawy konkretnego modelu samochodu. Niezgodne z prawem będzie wykorzystanie takiego zderzaka w samochodzie składaku.
- Złamaniem prawa będzie również użycie takiej części w innym modelu samochodu np. do jego tuningu. Co do zasady bowiem klauzula napraw ma na celu przywrócenie początkowego wyglądu wytworu.

Opłaty

Wzór użytkowy – ochrona krajowa

Zgłoszenie wzoru użytkowego – 550 zł (online 500 zł)

Za każdą dodatkową stroną dokumentacji powyższej 20 - 25 zł

Pierwszy okres ochrony (1-3 rok) – 250 zł

Kolejne okresy ochronne: lata 4-5, 6-8, 9-10

Wzór przemysłowy – ochrona krajowa

Zgłoszenie wzoru przemysłowego – 300 zł

Pierwszy okres ochrony (1-5 rok) – 150 zł

Wzór przemysłowy – ochrona regionalna – EUIPO

Zgłoszenie i pierwszy okres ochrony (1-5 rok) – 350 EUR

Niezarejestrowany wspólnotowy wzór przemysłowy

- **Dotyczy towarów sezonowych, których atrakcyjność dla konsumentów szybko mija,**
- Ochrona na niezarejestrowany wzór wspólnotowy trwa **3 lata**. Liczona jest natomiast od daty publicznego ujawnienia wzoru na terenie Unii. Może to nastąpić poprzez:
 - publikację w katalogach firmowych czy wydawnictwach branżowych;
 - wystawienie na targach;
 - sprzedaż;
 - reklamę.
- Za uprawnioną uznaje się tę osobę, która rozpowszechnia wzór pod swoim nazwiskiem.

Osoba, która powołuje się na prawo ochronne niezarejestrowanego wspólnotowego wzoru przemysłowego musi wykazać, że wzór:

- został ujawniony w określonej dacie;
 - posiada cechę nowości;
 - odznacza się indywidualnym charakterem.
- **Zakres ochrony - ochrona przed kopiowaniem.**
 - Wzór niezarejestrowany nie korzysta z ochrony przed naśladownictwem, jeśli uda się udowodnić, że inny wzór jest co prawda rozwiązaniem późniejszym, jednak zrealizowanym niezależnie od poprzedniego. Sam jego twórca z kolei nie mógł znać wzoru poprzedniego. W praktyce, zdarza się to niezwykle rzadko. Mimo wszystko taka sytuacja może mieć miejsce, np. w przypadku niektórych kreacji, które łatwo ulegają pewnym tendencjom w modzie.

Wzory przemysłowe a prawo autorskie

- Art. 1 ust. 1 Pr. Aut.

1. - Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).

2. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:

(...)

5) wzornictwa przemysłowego;

Źródło: <http://halo.domy.pl/sztuka-z-drewna/index.html>, dostęp 22.10.2024 r.

Wzór użytkowy i przemysłowy

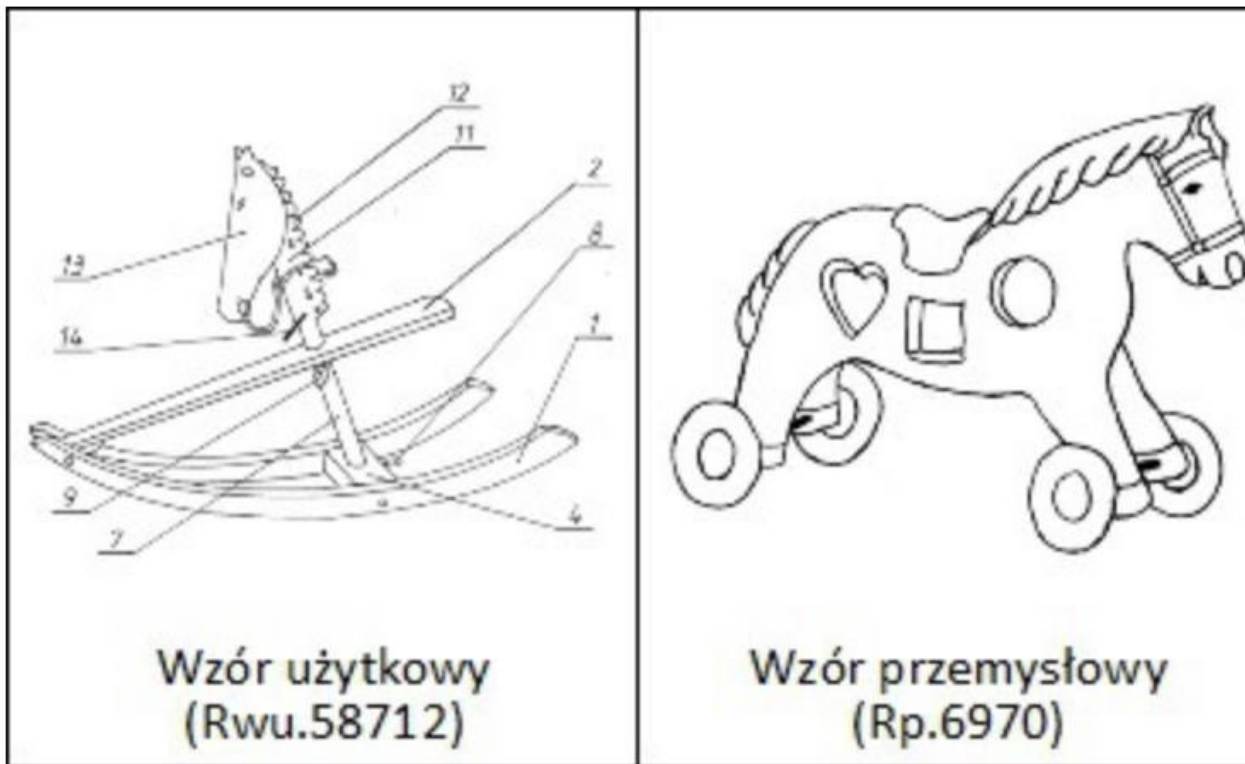
podobieństwa

- 1. ochrona udzielana na wniosek,
- 2. badanie wniosku przez eksperta,
- 3. możliwość zastrzeżenia niektórych rozwiązań jako wzory użytkowe i przemysłowe

różnice

- 1. czas trwania ochrony zastrzeżonego wzoru,
- 2. czas trwania procedury,
- 3. zasięg terytorialny ochrony,
- 4. wysokość opłat,

Przykład

- Zabawka – koń na biegunach – korzysta jednocześnie z ochrony jako wzór przemysłowy i wzór użytkowy
- Prawa ochronne do wzoru użytkowego – chronią konstrukcję wewnętrzną – cechy wynikające z funkcji technicznych
- Prawa ochronne do wzoru przemysłowego chronią wygląd zewnętrzny – cechy wynikające z funkcji estetycznych.

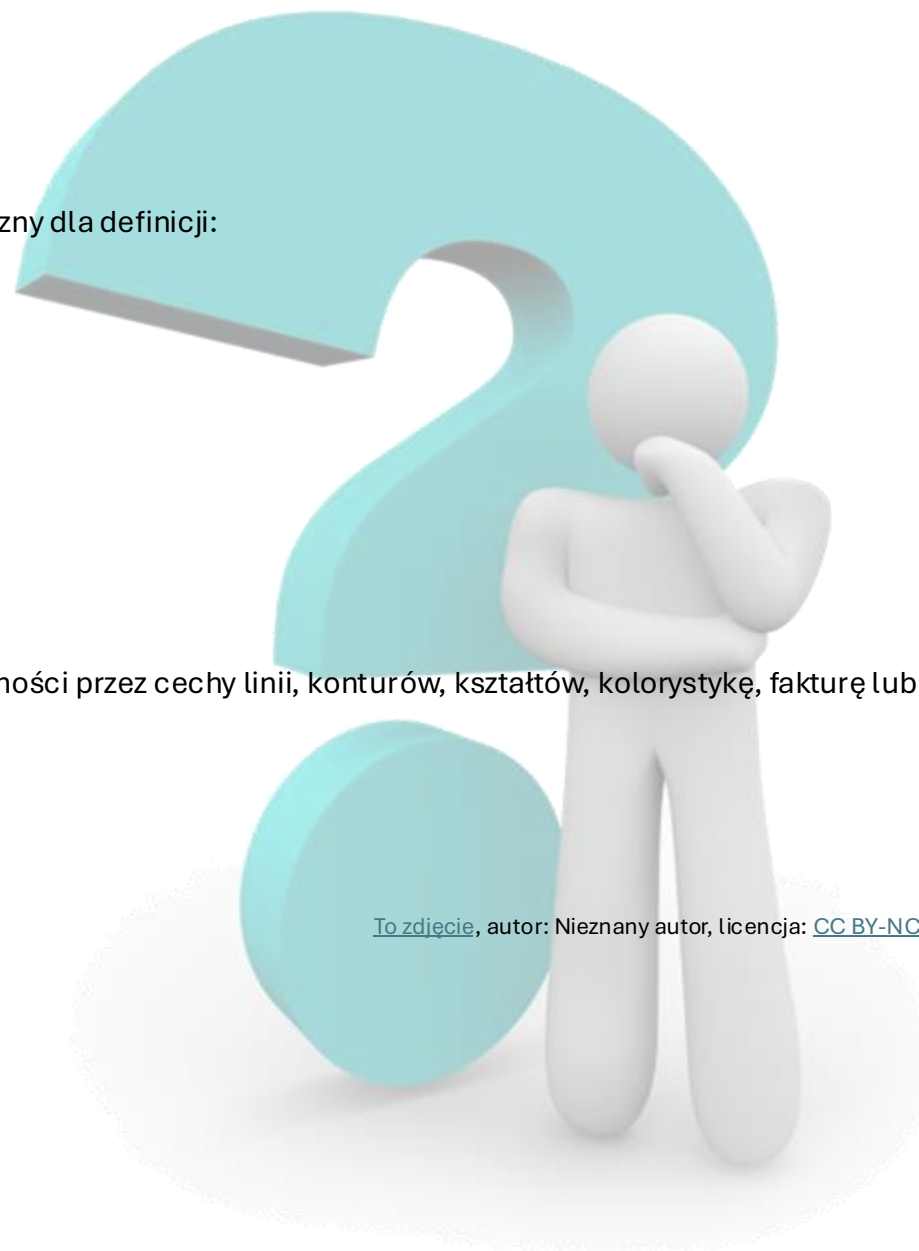
Przykładowe pytania

1. Wymóg trwałej postaci przedmiotu lub związanych ze sobą funkcjonalnie części jest charakterystyczny dla definicji:
 - a. Wzoru przemysłowego,
 - b. Wynalazku,
 - c. Wzoru użytkowego,
 - d. Znaku towarowego,

2. Prawo z rejestracji wzoru użytkowego trwa maksymalnie:
 - a. 70 lat od dnia rejestracji,
 - b. 25 lat od dnia zgłoszenia,
 - c. 20 lat od dnia rejestracji,
 - d. 10 lat od dnia zgłoszenia,

3. Nowa i posiadająca indywidualny charakter postać wytworu lub jego części, nadana mu w szczególności przez cechy linii, konturów, kształtów, kolorystykę, fakturę lub materiał wytworu oraz przez jego ornamentację to:
 - a. Utwór plastyczny,
 - b. Wynalazek,
 - c. Wzór przemysłowy,
 - d. Wzór użytkowy,
4. Ochronie przed kopiowaniem na terenie Unii Europejskiej podlega niezarejestrowany:
 - a. Wzór użytkowy,
 - b. Wzór przemysłowy,
 - c. Znak towarowy,
 - d. Wszystkie odpowiedzi są prawidłowe,

5. Produkty mody (odzież, obuwie, akcesoria):
 - a. Mogą być chronione wyłącznie przez prawo autorskie jako utwory,
 - b. Mogą być chronione wyłącznie przez prawo własności przemysłowej jako wzory przemysłowe,
 - c. Mogą być chronione wyłącznie przez prawo własności przemysłowej jako wzory użytkowe,
 - d. Mogą być chronione zarówno przez prawo autorskie jako utwory wzornictwa przemysłowego jak również na podstawie praw własności przemysłowej jako wzory przemysłowe,

[To zdjęcie](#), autor: Nieznany autor, licencja: [CC BY-NC](#)